

Kodėl knyga

Mirusių kaimų?

doc. Filomena Kavoliūtė

Vilniaus universitetas
Geomokslų institutas
Geografijos ir kraštovarkos katedra

1959 m. - **25.143**

→ **3.600 ???**

1989 m. - **19.523** + **2.026**

2011 m. - **17.349** + **4.200**

2018 m.

→ **261**

61←

17.149

→ **4.000** ← **???**

- „Gamybiniu požiūriu vienkiemiai trukdė naudoti galingą žemės ūkio techniką, organizuoti sėjomainas, didinti laukus. <...>.
- Socialiniu požiūriu vienkiemiai trukdė (ir trukdo) kelti kaimo gyventojų kultūrinį-buitinį lygį. <...>
- Politinio-auklėjamojo darbo požiūriu vienkiemiai trukdė organizuoti paskaitas, aukštu lygiu pažymėti tarybines šventes, jubiliejus, organizuoti susitikimus su žmonėmis, gamybinius ir negamybinius susirinkimus. **Pagaliau jie padėjo palaikyti tarp valstiečių individualistines nuotaikas, buvo lyg ir barjeras kolektyvizmui ugdyti**“
(Grabauskas, 1983, 87).

St. Padalevičiaus nuotr.

„Ir dar melioracija, išdraskiusi sodybas. Kiek žmonių, neatlaikę barbariškumo, užgeso kartu su tėvų ir senelių pasodintais medžiais, juos išauginusiais namais. Kiek dienų ar metų sutrumpėjo žmogaus gyvenimas, regint nuniokotas gimtąsias vietas! Ir kolūkių stambinimas ne į naudą. Nebūtų tiek kaimų sunykę, o ir žmonės nebūtų susvetimėję.“

Genovaitė Paulikaitė
Varpai virš Budrių kaimo: Kartena.
Vilnius, Versmė, 2016, p. 349.

St. Padalevičiaus nuotr.

„Trečiasis etapas [„komunizmo“ statybos] prasidėjo 1967 metais, vykdant vienkiemių nukėlimo programą, nes dar ne visos sodybos per trėmimus ir areštus buvo nugriautos. Šis etapas tęsėsi ilgiausiai ir buvo ne visai įgyvendintas. Stribų era jau buvo pasibaigusi, o tremti ar areštuoti – reikėjo įkalčių bei prokuroro sankcijos. Bolševikai nebūtų bolševikai, jeigu nesugebėtų išsisukti: šiek tiek mokėdavo už nugriautas sodybas, o tuos, kurie griežtai atsisakydavo keltis į gyvenvietę arba nugriauti namus, apardavo iki pat durų – nepalikdavo nei kelio, nei takelio iš namų išeiti.

Taip sugriovė mūsų tėvų ir protėvių statytas sodybas, išrovė sodus...“

Adomas Stoncelis
Kepurėnai: Kaimų istorijos.
I dalis, Vilnius, 1995, p. 49.

„Galutinai kaimą sunaikino laukų melioravimo vėjus. 1985–1988 m. suvažiuavę traktoriai, ekskavatoriai griovė sodybas. Kurios buvo tuščios – <...> tuoj pat buvo sulygintos su žeme. Sodyboms, kuriose dar gyveno, buvo pasiūlyta išsikelti į Barvydžių gyvenvietę. Taip 1989 m. Žardeliai buvo sunaikinti. Liko tik prisiminimai, kad toks kaimas buvo, kad ten gyveno gyvi žmonės, augino duoną, mylėjo, gimdė...“

Aloyzas Balčiūnas
Buvęs Žardelių kaimas: Papilė.
I dalis, Vilnius, Versmė, 2004, p. 885.

Emilijos ir Antano Malukų ūkis buvo nugriautas 1974 metų rudenį. Mes su mana stovėjom prie iškasto griovio, kuriame buvo suversta sulaužytos obelys su obuoliais ir sulaužytos senos vyšnios. Mes stovėjom ir verkėm, jausdamos lyg būtų perlaužtas mūsų gyvenimas. Prieš akis prabėgo pragyventi metai šioje sodyboje. Mama pasakė: gerai, kad nemato šio vaizdo tėtis, nes jis savo rankomis tą sodybą buvo pastatęs. Močiutė Emilija išvažiavo iš Daukšių kaimo labai skaudančia širdimi ir apsigyveno Kretingoje, bet, kaip žemaičiai sako, gyveno, kaip dūšėlė be vietos. Iki pat mirties ji mintyse gyveno Skuodo rajone Daukšių kaime.

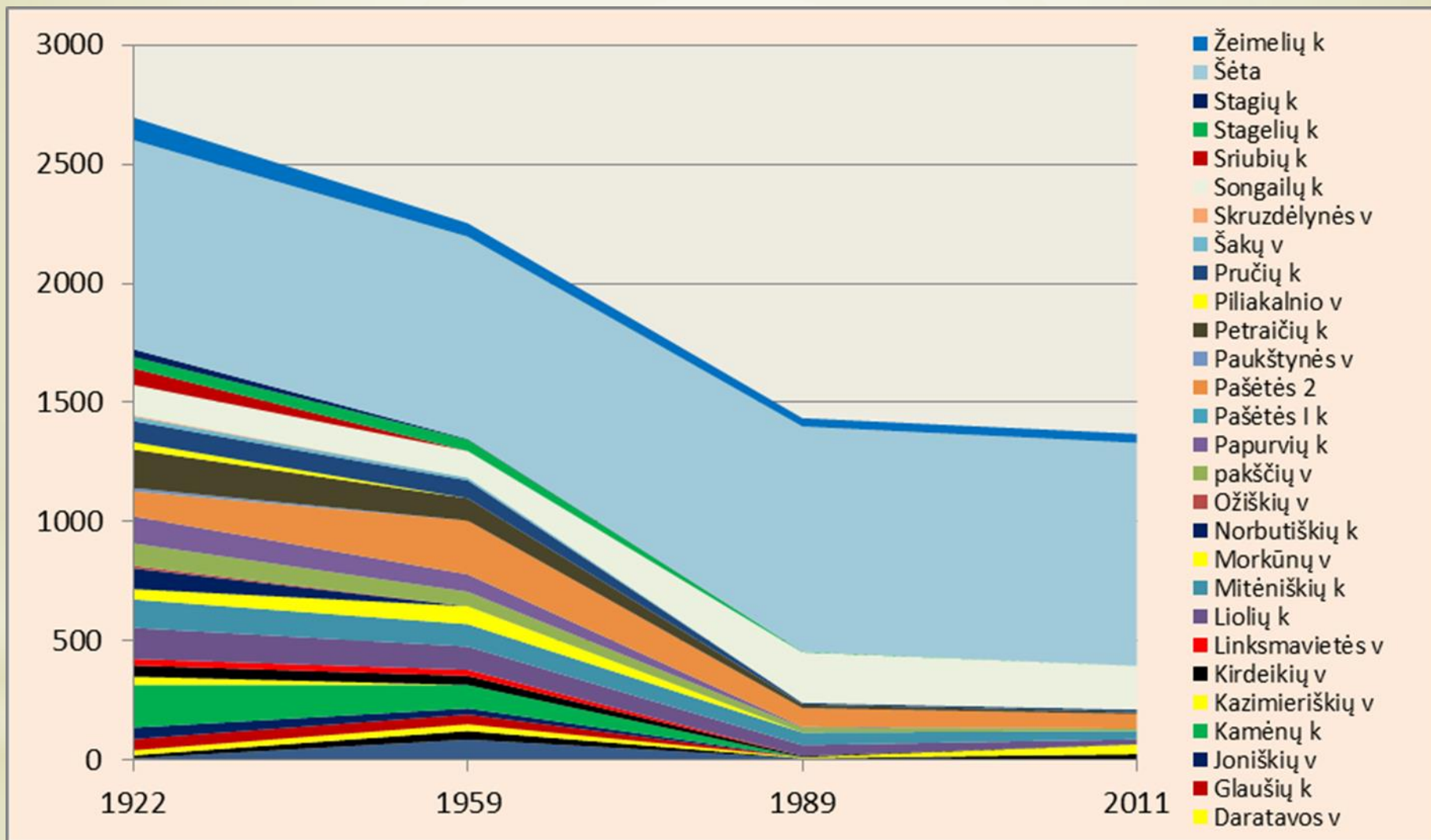
Dalia Dyriene
Atsiminimai. Rankraštis. Gauta 2018.08.11.

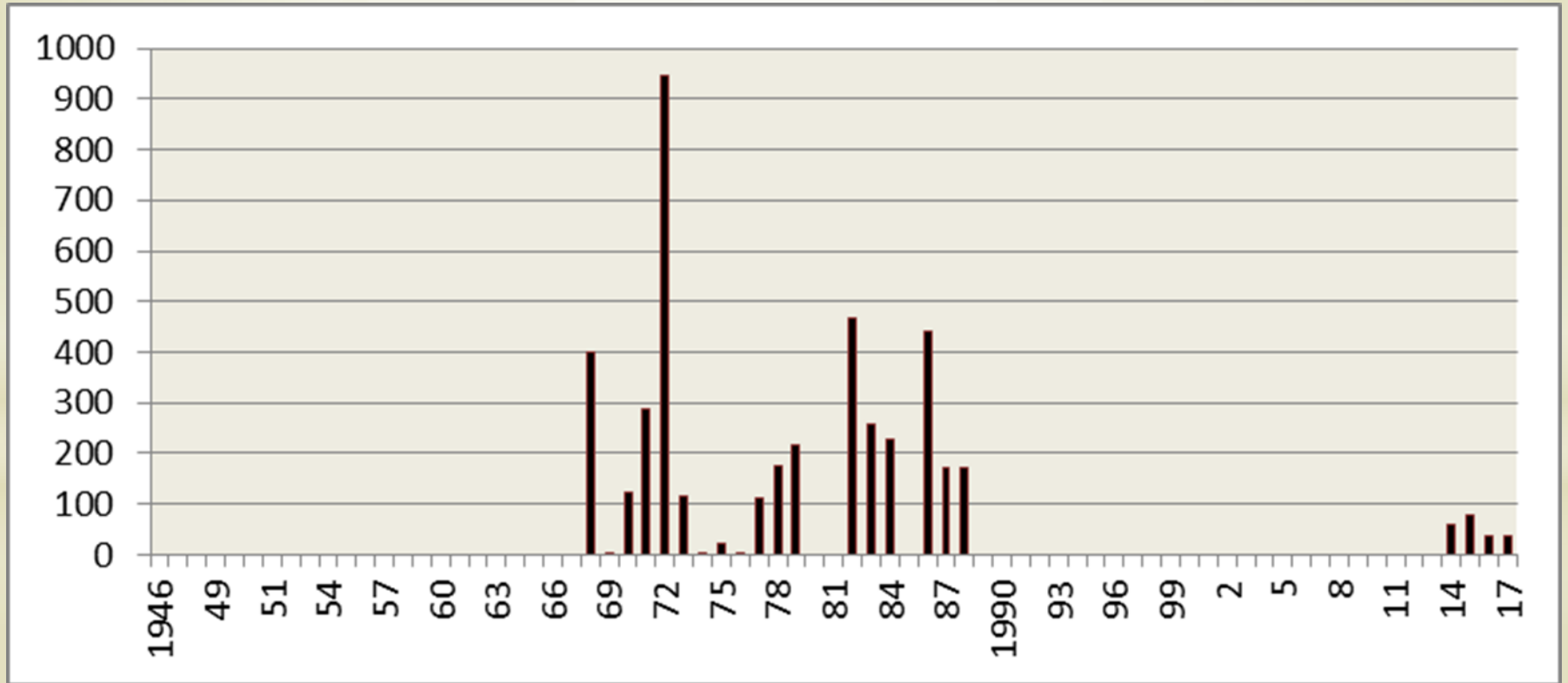
„Lietuviai dabar išsikrausto iš senų užgyventų erdvių. Mačiau, kaip smagiai mano kaimo žmonės, išsikeldami į subendrintą Kalnujų gyvenvietę, degino, laužė, kapojo senus, šimtus metų tarnavusius ąžuolinius baldus, ratelius, stakles, neretai paveldėtas iš tėvų tėvų, pirko naujus greit išklersiančius stalus, kėdes, nuolat gendančius plastmasinius apyvokos daiktus, praradusius savo autorystę, juos kūrusių meistrų vardus ir pavardes. Jų amžius trumpas, tik tol, kol bus tinkami naudoti. Tada ir pagalvojau: su tais žmonėmis atsitiko baisus dalykas – jie prarado atmintį.“

Marcelijus Martinaitis
Mes gyvenome /biografiniai užrašai/
Vilnius, Lietuvos rašytojų sąjungos l-a, 2010, p. 144.

Šėtos apylinkės (valsčiaus, seniūnijos) kaimai 1922 - 2011 m.

TENDENCINGUMAS ar NATŪRALUS PROCESAS ?

328

Lietuvos TSR
JONIŠKIO RAJONO
DARBO ŽMONIŲ DEPUTATŲ TARYBOS
VYKDOMASIS KOMITETAS

Литовская ССР
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
ЙОНИШКСКОГО РАЙОННОГО
СОВЕТА ДЕПУТАТОВ ТРУДЯЩИХСЯ

Nr. 381

1967 m. rugsėjo mėn. 11 d.

GAUTA

67 IX 14

Nr. 2999

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumui

skomai

Joniškio rajono vykdomasis komitetas, peržiūrėjęs gyvenamųjų vietovių pavadinimus, nerado, kad jos būtų vadinamos vardais, būdingais feodalinei ir kapitalistinei visuomeninėms-ekonominėms formacijoms, arba pavadintos darbo žmonių engėjų ir buržuazinių nacionalistų vardais, išskyrus Girdžiūnų vienkiemio pavadinimą, kuris vadinamas buvusio stambaus žemės savininko vardu. Kadangi Girdžiūnų yra vienkiemis, tikslinga jį prijungti prie Medikuičių km., šalia kurio jis randasi. Taip pat tikslinga prie Medikuičių km. prijungti ir šalimais esantį Nemeikšių vienkiemį.

Antanas

Joniškio Rajono Darbo Žmonių
Deputatų Tarybos Vykdomojo Komiteto
P i r m i n i n k a s / A. GUŠCINAS /

58

LIETUVOS TSR
Kretingos rajono
Imbarės

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

Кредингского районного

Darbo žmonių deputatų tarybos
VYKDOMASIS KOMITETAS

Совета депутатов трудящихся
ЛИТОВСКОЙ ССР

Nr. 102 Telef. Nr. 9,14.

1968 m. gruodžio mėn. 13 d.

LIETUVOS TSR AUKŠČIAUSIOSIOS TARYBOS
PREZIDIUMUI

Kretingos rajono Imbarės apylinkės Darbo žmonių deputatų tarybos vykdomasis komitetas pažymi, kad Titnagų kaime gyveno vienas ūkininkas, kurį specevakuvus 1941m., gyventojų neliko, pastatai buvo nugriauti.

Išdalinus Kurcinių dvarą, naujakuriai gyvenę Žemių kaime ir gavę žemės, pradėjo savo naująją gyvenvietę vadinti Žemių kaimu, kuris apskaitiniuose duomenyse yra.

Apylinkės gyventojai, įvykus gaisrui durpyne, pradėjo tą vietovę vadinti Degimais. Durpyno teritorijoje buvo 5 sodybos. Dabartiniu metu gyvena 4 šeimos, kurios yra prisiregistravusios Lėvių kaime.

KRETINGOS RAJONO IMBARĖS APYLINKĖS
DARBO ŽMONIŲ DEPUTATŲ TARYBOS
VYKDOMOJO KOMITETO
PĖRMININKAS

/A. SMALSTYS/

340 342
152

KĖDAINIŲ RAJONO KRAKIŲ APYLINKĖS DARBO ŽMONIŲ DEPUTATŲ
TARYBOS

S P R E N D I M A S

1968 m. lapkričio mėn. 22 d.

K r a k ė s

Dėl Peropės, Poliesės, Underiškės vienkiemių
išbraukimo iš apskaitinių duomenų.

Krakių apylinkės Darbo žmonių deputatų Taryba, pažymi,
kad Peropės, Poliesės, Underiškės vienkiemiai yra lik-
viduoti.

Krakių apylinkės Darbo žmonių deputatų Taryba n u s -
p r e n d ė i a:

1. Išbraukti Peropės, Poliesės, Underiškės vienkiemius
iš apskaitinių duomenų.

Krakių apylinkės Darbo žmonių deputatų
Tarybos vykdomojo komiteto Pirmininkas

/A. TALMONTAS/

Kraikių apylinkės Darbo žmonių deputatų
Tarybos vykdomojo komiteto Sekretorė

A. ŠEDOVA

135

KELMĖS RAJONO DARBO ŽMONIŲ DEPUTATŲ TARYBOS
VYKDOMASIS KOMITETAS

Tarybos
Valdyba
19 68 1r 5
Nr. 1587

S P R E N D I M A S

1968 m. balandžio 2 d. Nr.103

K e l m ė

Dėl rajono vykdomojo komiteto 1967 m.
balandžio 26 d. sprendimo Nr.122 dali-
no pakeitimo

Patikrinus rajono apylinkėse gyvenamąsias vieto-
ves, nustatyta, kad Grimzių (vykdomojo komiteto pirmininkas
M. Geštautas), Kelmės (vykdomojo komiteto pirmininkas A. Daškaus-
kas) ir Kražių (vykdomojo komiteto pirmininkas J. Markevičius)
apylinkių vykdomieji komitetai neteisingai pateikė rajono vyk-
domajam komitetui žinias apie tai, kad Grimzių apylinkėje -
Piliuko, Kelmės - Kašarkos ir Kražių - Aukštmiškės gyvenamo -
sios vietovės išnykusios. Minėtos gyvenamosios vietovės raš -
tos, tik prijungtos prie gretimų gyvenamųjų vietovių.

Kelmės rajono Darbo žmonių deputatų tarybos vykdo-
masis komitetas n u s p r e n d ė i a :

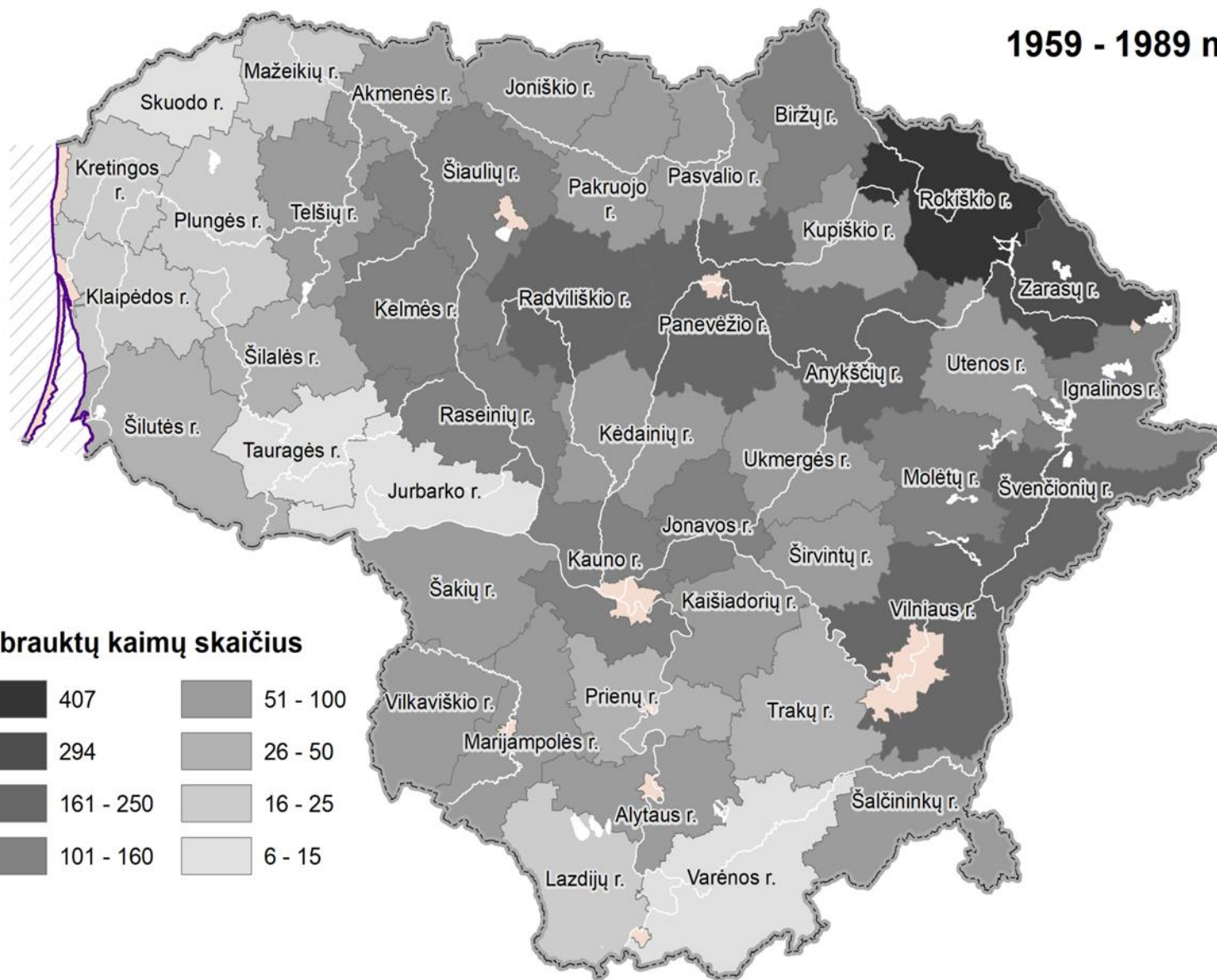
Pakeisti rajono vykdomojo komiteto 1967 metų ba-
landžio 26 dienos sprendimo Nr.122 "Dėl išnykusių gyvenamųjų
vietovių Kelmės rajone" dalį - palikti šias gyvenamąsias vie-
toves apskaitiniuose duomenyse: Grimzių apylinkėje - Piliuko,
Kelmės - Kašarkos, Kražių apylinkėje - Aukštmiškės.

Kelmės rajono Darbo žmonių deputatų tarybos
vykdomojo komiteto pirmininkas S. VEINEIKIS

Kelmės rajono Darbo žmonių deputatų tarybos
vykdomojo komiteto sekretorė J. MARKEVIČIENĖ

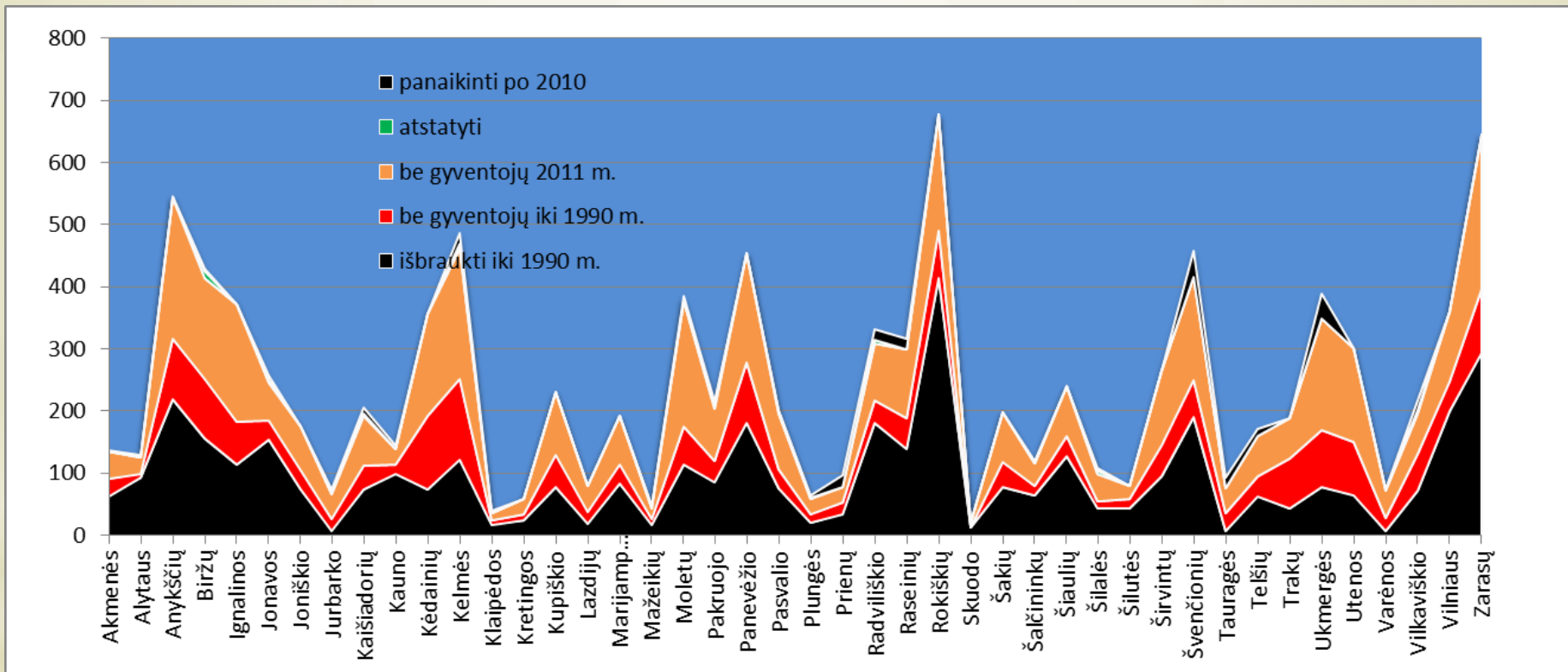
1959 - 1989 m.

*LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ
TURŲĄ ATKŪRIMO ĮSTATYMAS 1997 m. liepos 1 d. Nr. VIII-359*

Lietuvos Respublikos Seimas, pabrėždamas, kad Lietuvos Respublikos Aukščiausiajai Tarybai – Atkuriamajam Seimui 1990 m. kovo 11 d. aktais atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę, nustojo veikę svetimoms valstybėms primesti įstatymai, kuriais okupacinė valdžia iš Lietuvos Respublikos piliečių neteisėtai atėmė jų turėtą turtą;

O KAIMŲ VARDUS PANAIKINO (pakeitė) TEISĖTAI ???

„iniciatyvos teisę **siūlyti nustatyti ar panaikinti** gyvenamąsias vietas, nustatyti ir keisti jų teritorijų ribas, **suteikti ir keisti pavadinimus** turi **tų gyvenamųjų vietovių gyventojai ir jose veikiančios juridiniai asmenys**.
Iniciatyvos teisę šiais klausimais turi ir savivaldybės institucijos.“

„Tvarkos“: 4 sk. 25 punktas

SIRVYDŲ vk.

panaikintas LTSR AT Prezidiumo įsaku 1983 m. gruodžio 28 d. Nr. X-3642
2015 m. balandžio 15 d. „*nustatyta* gyvenamoji vietovė ir *suteiktas* jai
SIRVYDŲ viensėdžio pavadinimas“

ADMINISTRACINIŲ VIENETŲ IR GYVENAMŲJŲ VIETŲ TERITORIJŲ RIBŲ IR PAVADINIMŲ TVARKYMO TAISYKLĖS

III. GYVENAMŲJŲ VIETŲ TERITORIJŲ RIBŲ NUSTATYMO PRINCIPAI

23. Gyvenamoji vietovė, kurios visa teritorija priskiriama kitu gyvenamųjų vietovių teritorijoms, panaikinama.

(Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. sausio 19 d. nutarimo Nr. 54 redakcija)

gyventojų nuomonę, Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutaria:

1. Panaikinti šias Telšių rajono savivaldybės gyvenamąsias vietas:

1.1. Degaičių seniūnijos **Eigirdžių kaimą**;

1.2. Gadūnavo seniūnijos **Domėnų kaimą**, o jo teritoriją – 41 hektarą priskirti Gadūnavo seniūnijos **Pasruojės kaimo teritorijai**.

1.3. Luokės seniūnijos:

1.3.1. **Bargainių kaimą**, o jo teritoriją – 14,76 hektaro priskirti Luokės seniūnijos **Kinčiulių kaimo teritorijai** (14,24 hektaro) ir Tryškių seniūnijos **Dūseikių kaimo teritorijai** (0,52 hektaro);

1.3.2. **Smalkos kaimą**, o jo teritoriją – 104,03 hektaro priskirti Luokės seniūnijos **Jucių kaimo teritorijai** (0,15 hektaro), Tryškių seniūnijos **Dūseikių kaimo teritorijai** (95,87 hektaro) ir Viešvėnų seniūnijos **Mediškių kaimo teritorijai** (8,01 hektaro).

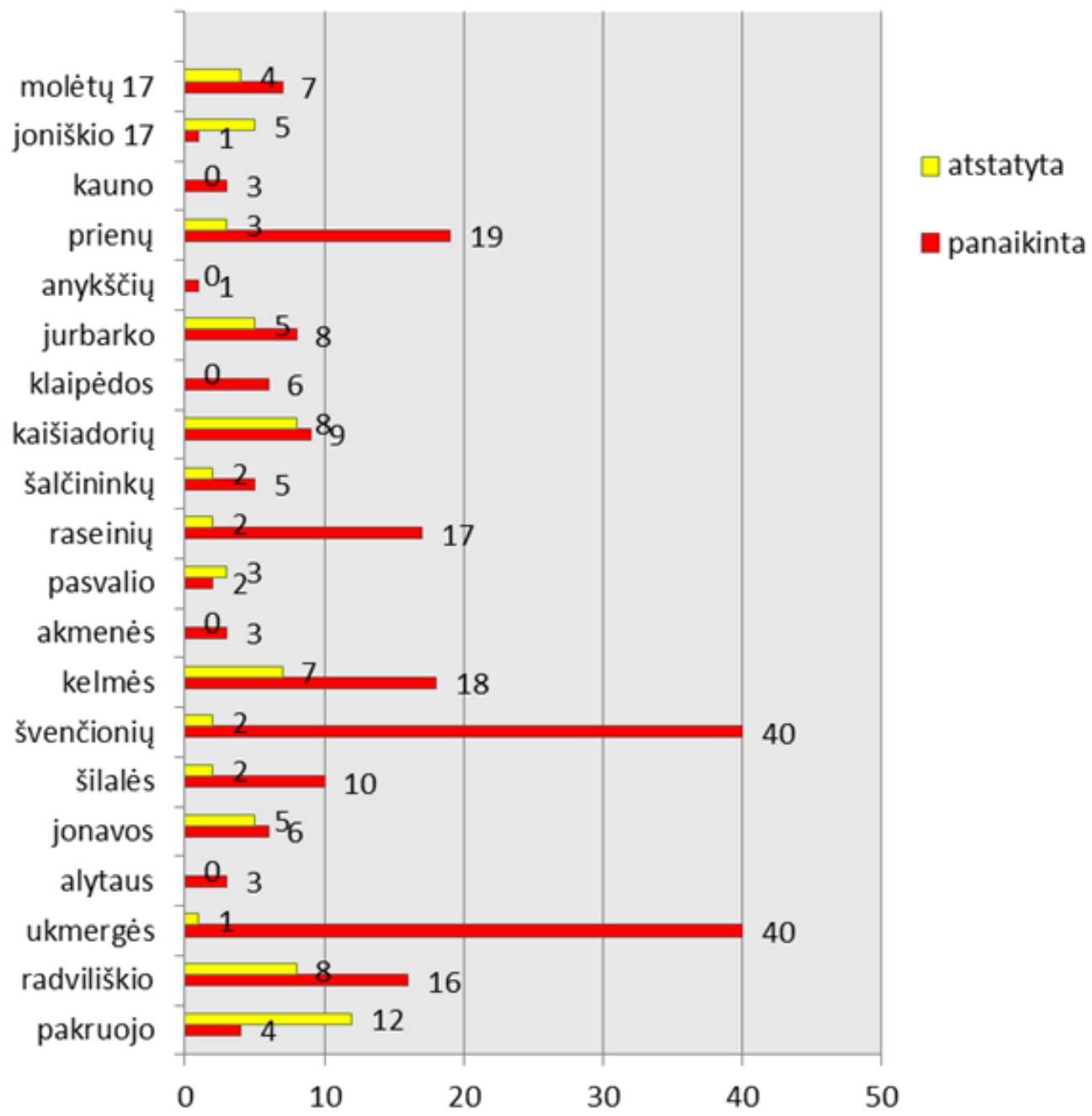
1.4. Varnių seniūnijos:

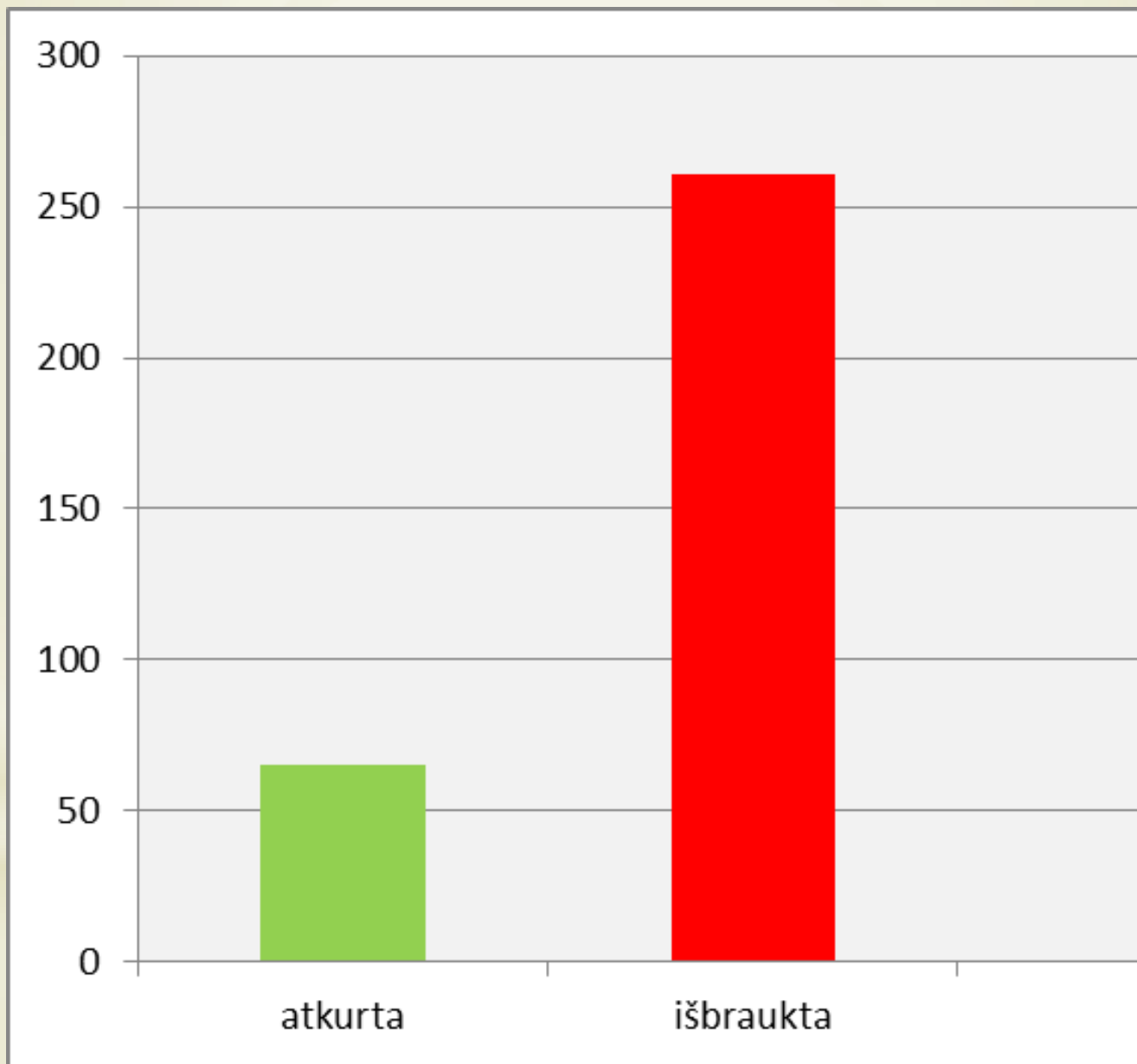
1.4.1. **Barzdžių kaimą**, o jo teritoriją – 8,32 hektaro priskirti Varnių seniūnijos **Lenkalių kaimo teritorijai** (0,15 hektaro) ir **Lingėnų kaimo teritorijai** (8,17 hektaro);

1.4.2. **Gudiškės viensėdį**, o jo teritoriją – 9,14 hektaro priskirti Varnių seniūnijos **Dikviečio viensėdžio teritorijai** (0,74 hektaro), **Klubokų kaimo teritorijai** (8,35 hektaro) ir **Nevardėnų kaimo teritorijai** (0,05 hektaro);

1.4.3. **Venių kaimą**, o jo teritoriją – 55,03 hektaro priskirti Varnių seniūnijos **Reksčių kaimo teritorijai** (11,68 hektaro) ir **Užgirių kaimo teritorijai** (43,35 hektaro);

1.4.4. **Vilko Miško kaimą**, o jo teritoriją – 67,37 hektaro priskirti Varnių seniūnijos **Gudelių kaimo teritorijai** (0,29 hektaro) ir **Pareškečio kaimo teritorijai** (67,08 hektaro).

1959 m. - **25.143**
→ **3.600**

1989 m. - **19.523** + **2.026**

↓
2011 m. - **17.349** + **4.200**

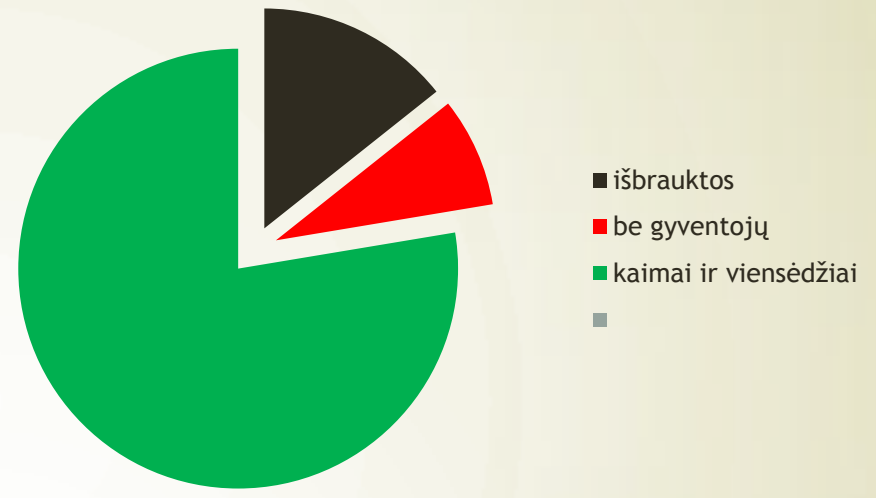
2018 m. → **261**

61 ←

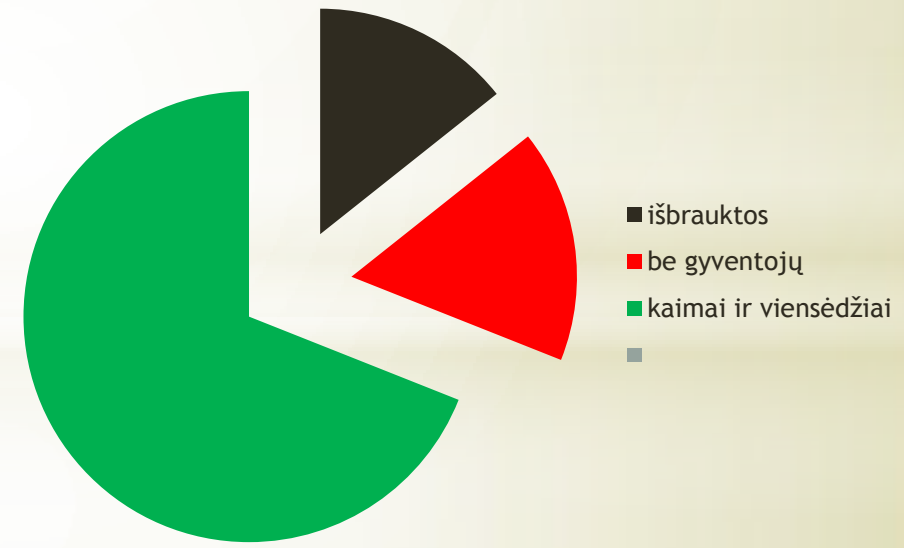
17.149

→ **~4.000** ←

gyvenamosios vietovės 1959 -1988 m.

gyvenamosios vietovės 1959 -2011 m.

Per šimtmečius susikaupę vardai -
nematerialus paveldas

-

tautos, valstybės būties ženklai

-

tiltas,

jungiantis su praeities, giminės, tautos
sentėviais

Ar tikrai jų mums nereikia?